

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. XX. De Jure Matrimonii dissoluti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Num. 21. meram repetitionem continet & falsus est, si agatur de Impotentia relativâ, aut naturali, aut ex maleficio.

Num. 22. machinatio in vitam conjugis, ut plurimum, sequela est Adulterii, vel Cupiditatis immodicæ, alium sibi adfiscendi: idem de hoc casu est, ac de sollicitatione ad crimen, quæ est machinatio in vitam spirituales.

OBSERVATIONES in CAP. XIX. de Actione ad dissolutionem Matrimonii ejusque Accusatione.

Observare juvat in hoc Caput & in præcedens, quod, inter Christianos, Divortium Matrimonium dissolvens prohibeatur, iique hoc in Capite differant à Paganis, & Judæis, inter quos licitum erat. Divortium nuncupamus separationem Conjugum, quæ eos invicem colligatos relinquit. Ad hanc separationem justa causa requiritur, Ecclesiæque autoritas: alia sine alterâ non sufficit. Ecclesia Conjuges copulat; æquum est, ut illos dividat: unio justa est, & publica; oportet, ut separatio similis sit: talis esse nequit sine justa causa: Partes nequeunt esse Judices in suâ Causâ: oportet igitur, ut Judicem habeant, quod nemini magis, quam Ecclesiastico convenit. Præterea, causæ pleræque separationis, sunt crimina: putâ Hæresis, Adulterium, Discordia, Sævitiæ, Machinatio in vitam Conjugis: proinde separatio est poena: requiritur Ministerium alicujus, qui illam pronuntiet, aut declaret, eam in circumstantiis occurrentibus habere locum: notorietas à Judicis interventu dispensare non potest, quippè quæ probari debeat. Principia hæc necessaria sunt ad intelligenda hæc duo Capita, sed maxime postremum hoc.

Hic aliquot repetitiones occurrunt, & ordo negligitur in quibusdam Quæstionibus. Sponsalia quoque cum Matrimonio confunduntur, quamvis agatur solum de Matrimonio: confunditur etiam vera Matrimonii dissolutio, cum eâ, quæ speciosa est tantum, & cum simplici Conjugum separatione. Caput in QUÆSTIONIBUS IV. dividitur. *Quæst. I.* respicit causas Actionis, quæ sunt eadem, ac dissolutionis causæ; idem est, quoad exceptiones, ut fatetur Autor, ideòque remittit ad Caput præcedens, adjiciendo solum quasdam Exceptiones generales & communes. Prima est, si agatur de Matrimonio contrahendo; tunc enim Accusatio non habet locum, sed mera denunciatio. Verùm hæc Exceptio non convenit Argumento; nam hoc Caput, nec non præcedens, respiciunt Matrimonium contractum.

Secunda est, si Conjugum alter ab alio relictus fuerit; tunc enim restituendus est, priusquam discutatur causa, ob quam, separationem postulat; nisi 1. agatur de Cognatione, quam Desertor probare paratus sit, & præstet Juramentum de calumniâ. 2. Persona deserta Adulterium commiserit post separationem, quod in Jure confiteatur; sic enim juri suo renunciavit; 3. Nisi agatur de Matrimonio Infidelium, quorum, altero ad Fidem converso, alius cum ipso cohabitare recusat sine contumeliâ Creatoris; nam tunc Fidelis autoritate privatâ discedere potest.

Tertia est, si Reus sine culpâ suâ absit. Exponendo has Exceptiones, inseruimus Replicationes, quibus illæ evaserunt clariore.

Quæst. II. Ad quem pertineat jus accusandi Matrimonii? Respondetur: illud ad Cognatos potius, quam ad Extraneos pertinere: hæc eis prælatio debetur ratione specialis interesse ipsorum. Accusatio fit vulgò per denunciationem Impedimentorum, sive antè, sive post Matrimonium, quæ, ut plurimum, magis à Cognatis, quam ab Extraneis cognoscuntur. Accusatio locum habet solum, cum silent Partes, & in casibus nullitatis Matrimonii. Quoad causas separationis, ipsæ Partes se invicem accusant, cum earum præcipuè interfit.

REG. I. *Quæst. III.* respicientis Judicem, malè con-

cipitur: dicendum erat, in Judice requiri scientiam Canonum; non verò, peritos Canonistas esse Judices ejusmodi Causarum. De notitia Legum filet, putans, has Causas judicandas juxta Canones: 2. restringi debet ad suum tenorem expressum, nempe Judicium hoc pertinere ad Episcopum, non verò ad Abbatem. Magistratus Politicus hoc jus ab Ecclesiâ vindicat, cum separatio Corporis inducit separationem Bonorum, quod vulgò fit, cum jungitur separationi habitationis, sæpè necessariæ, ad vitandos perniciosos effectus separationis Corporis statutæ in Jure.

Quæst. IV. respiciens accessoria Actionis, & probationem ejus, nihil ferè novi continet. Facta videtur ad majorem explicationem.

REG. VI. conjungenda erat REG. II. Ambæ respiciunt probationes Impotentia.

REG. III. IV. VII. pertinent ad probationes Cognationis; earum doctrina ad alias Cognationis species extenditur. *Quinque* Exceptiones REG. IV. reducuntur ad Qualitates Testium, quæ relatæ sunt *Lib. II.* videlicet. 1. Ut Juramentum præstent; duo sint ad minus; fide digni sint; stabiles in suâ depositione, ejusque sufficientem rationem reddant. Idem est de testimonio in casu Cognationis, ac de Accusatione Matrimonii: in simili casu Cognati aliis anteponuntur.

REG. quæ respicit Judicem Dotis, pertinet ad QUÆST. II. Cap. 20. quod legitur in fine de Denunciatione, observatum fuit in QUÆST. I. hujus CAP. XIX.

OBSERVATIONES in CAP. XX. de Jure Matrimonii dissoluti.

Quod observatum fuit suprâ, circa verbum hoc, *dissolvere*, suam, hic, applicationem habet; cum eodem sensu adhibeatur.

Caput hoc, magis Civile, quam Spirituale respicit, Conventiones potius, quam Sacramentum; proinde, Argumentum minus ad Canones, quam ad Leges pertinet: hæc enim Conventiones definire debent, & provide- re earum executioni, ad quam pertinet Jus Matrimonii: nempe, restituito Dotis & Donationis propter Nuptias. Circa hæc, ut circa alias quaslibet, nihil ad Decisionem Canonicam pertinet, nisi quod Animam tangit, an sit peccatum, nec-ne; quatenus illud coram Deo, atque Hominibus reparandum sit, ubi scandalum peperit; quando damna præstanda veniant, aut secus; an poenæ contrariæ, aut conformes sint Legi Divinæ. In *Prima* Capitis hujus QUÆST. extant exempla rerum pertinentium ad Jus Canonicum quoad Divortium; in cæteris autem referuntur res ad Jus Civile competentes. Prioris generis exempla sunt, 1. poenæ spirituales latæ in Divortium injustum ob defectum causæ, vel autoritatis legitimæ REG. I. II. 2. Judicium de justitiâ aut injustitiâ Causarum. 3. Retractatio Judicii erronei, per Ecclesiam lati REG. IV. 4. Legimitas Liberorum antè, vel post Divortium natorum REG. III. 5. Validitas Secundi Matrimonii post Divortium contracti REG. V. nam judicium de vinculo, Ecclesiæ competit. Itaque, posito quod Matrimonium prius manifestò nullum sit, aut contractum, omiſſis solemnitatibus ab Ecclesiâ præstitutis, Liberi sunt illegitimi; si prius ab Ecclesiâ nullum fuerit declaratum, posterius validum est: si Ecclesiâ decepta fuerit, ipsa errorem suum emendare debet.

REG. VI. continet exemplum posterioris generis; nempe divisionem Bonorum constante Matrimonio partorum. Legum Officium est, statnere, atque ordinare, quando locum habeat. Cum amissio Dotis & Donationis, sit poena temporalis, quemadmodum amissio Bonorum, stante Communionem, acquiritorum, temporalis est; utriusque Capitis Definitio pertinet ad Leges: unè fit, ut *Sex* Regulæ subsequentes exempla similia suppeditent; nam loquuntur de casibus, in quibus

Uxor

Uxor Dotem & Donationem amittit, & de iis, in quibus Dotem recuperat, & Donationem lucratur. Canones his in *Regulis* laudati, desumpti sunt ex Legibus Civilibus, & ad eas confirmandas conditi fuere. *Reg. IX.* quæ dicit, Judicem Ecclesiasticum de restitutione Dotis cognoscere posse, & Canon ibi laudatus, exolvere; Judex Secularis jus suum recuperavit. Principes, qui hunc Casum Ecclesiæ dimiserant, expedire duxerunt; ut sui Judices de eo cognoscerent. Duæ novissimæ, quæ respiciunt Donationem propter Nuptias, Jus Civile respiciunt.

OBSERVATIONES in CAP. XXI. de Secundis NUPTIIS.

Secundæ NUPTIÆ contrahi possunt, vel antè prioris Matrimonii dissolutionem, vel post: quod non accidit, nisi per mortem alterius Conjugis, si Matrimonium sit consummatum; vel Professionem Religiosam, si nondum sit consummatum. Autor plures admittit casus dissolutionis; quæ in re procul dubio fallitur. II notabuntur, postquam monuerimus, secundum Matrimonium, post dissolutionem primi, validum semper fuisse; idemque obtinere, quoad alia subsequencia: Interdictum autem à quibusdam Canonibus latum, nusquam fuisse, nisi Impedimentum prohibitivum, quod ex multis retrò Sæculis fuit sublatum. Quoad alia Impedimenta prohibitiva, quæ vigent, quoad prius Matrimonium, ea locum habent ergà posterius, sicut omnia Impedimenta dirimentia, quæ etiamnum vigent. Nullum est, quoad Capita hæc, discrimen inter prius & posterius: unicum superest, videlicet, quod non benedicatur posterius; quod restringendum est ad Benedictionem accidentalem, nempe eam, quæ sequitur Conjunctionem Conjugalem, quam operantur & pariunt, juxta opinionem probabiliorum, consensus Patrium, & verba Ministri.

Hi sunt errores Autoris, seu veri seu speciosi, qui sunt in Exceptione II. *Quæst. II.* Primus, est in Secunda Replicatione: dicit, Sponsam, non Uxorem, dimissam, rursus nubere posse. Si per, *Sponsam*, intelligat *Conjugem*, ut intelligunt *Canones* 32. 33. 34. *CAU. XXVII. QUÆST. II.* ubi agitur de casu, quo Conjug *Titii* rapta fuit à *Mævio*, qui eam cognovit; Canones dicunt, eam rursus nubere posse, si à marito dimittatur: quod restringendum est ad Casum mortis mariti. Restrictio adjecta id insinuat; nempe, si Raptoris sceleri non consentit. Idem est de prohibitione Raptori facta uxorem ducendi, quæ est sequela Pœnitentiæ publicæ, cui Raptus erat obnoxius.

Secundus Error, est in Secunda Replicatione: dicit, Incestum ab altero Conjugum cum aliis Cognatâ commissum solvere Matrimonium, quoad innoxiam Partem. *Can. 23. CAU. XXXII. QUÆST. VII.* laudatus, ad id probandum, exponi debet sicut præcedentes.

Tertius, est in Quinta Replicatione: dicit, Maritum, qui Uxorem, ob sterilitatem, dimittit, aliam ducere posse. Canon prior, quem laudat, nempe *Can. 18. ibid.* non loquitur de casu Sterilitatis, sed de casu Impotentia Matrimonium subsequentis; & à plerisque erroneus creditur. Canon *Si quis cum, 24. QUÆST. laudatæ*, loquitur de casu Incesti, sicut 24. supra expositus. *Canon 2. Requisivisti, CAU. XXXII. QUÆST. I.* respicit Impotentiam antecedentem.

Quartus, est in Sexta Replicatione: dicit, eum in cuius vitam alter machinatus est, secundum Matrimonium inire posse. Canon laudatus loquitur de casu, quo superstes est Machinator, cui Matrimonium subsequens mortem læsi conjugis interdictum erat, propter Pœnitentiam publicam, cui subiacebat.

Quintus, est in Decima: dicit, quod, si metuatur, ne maritus uxorem adulteram occidat, licentia aliam ducendi ipsi concedenda est. Canon laudatus 9. *CAU. XXXIII. QUÆST. II.* contrarium dicit. *VIGELIUS* idèò deceptus est, quod *S. AUGUSTINUS*, Autor Canonis, advertens, Adulterium esse crimen minus homicidio,

dicat; virum, qui ad alterutrum propensus est, minus malè acturum, uxorem aliam ducendo, quam occidendo; ut libertatem consequatur. *Si facturus est, quod non licet, jam faciat Adulterium, & non Homicidium.* Qualificatio Adulterii, quam *S. Doctor* his Nuptiis tribuit, perspicue ostendit, eum ipsas illicitas duxisse; Idem probat sermo præcedens, nempe, *Vir uxorem adulteram occidere nequit, nec aliam ducere, quamdiu hæc vivit*: si autem occidat, ut deinceps aliam ducat, pervenit ad id, quod illicitum est, per rem, quæ etiam illicita est.

Sextus error, est in Replicatione Exceptionis IV. ubi sine restrictione dicit, uxorem Subdiaconi, qui ab Ordinis sui functionibus abstinere maluit, quam à Matrimonio; rursus nubere posse, illo mortuo: porro, id verum non fuit, nisi quoad Subdiaconos Siculos, qui duxerant Uxores, antequam Celibatus Subdiaconorum in illa Regione institueretur: itaque casum particularem in Regulam transfert.

Impedimentum, de quo in hac Exceptione agitur, erat merè prohibitivum, & proveniebat ex Voto Continentiæ; cui adstringebatur mulier, quæ consentiebat, maritum suum accipere Ordines Sacros. Idem est de iis, de quibus loquuntur Exceptiones V. & VI. nempe Conjugis, qui occiderat, aut machinatus erat in vitam alterius; & ejus, qui puellam rapuerat: hæc Impedimenta proveniebant ex Pœnitentiâ publicâ, cui obnoxia erant crimina hæc, & dispensationem patiebantur in periculo incontinentiæ.

Pleraque eorum, quæ hic dicta sunt, ad Impedimentum vinculi pertinent; quapropter Autor ea melius collocavisset in *CAP. XIII. & XIV.* ubi consultò agitur de Impedimentis Matrimonii.

OBSERVATIONES in CAP. XXII. de CONCUBINIS.

REGULA, quam Autor proponit principio, Concubinatum esse Societatem licitam, expositione indiget: Nam, si verbum accipiat in significatione ordinariâ, nempe, pro contubernio duarum Personarum, quæ vivunt quasi Maritus & Uxor sine vinculo Matrimonii; Concubinatus semper illicitus est: ex adverso, si, per hoc verbum, intelligat Matrimonium non solemne, vulgò dictum *Matrimonium Conscientiæ*, verum est, hunc Concubinatum esse licitum, modo palam habeatur pro Matrimonio non solemnem. Differt à Matrimonio solemnem, in eo quod fiat sine Conventionibus Matrimonialibus; Uxor nomen suum retinet; non fruatur honoribus Mariti; agit & contrahit nomine suo; nullum habet jus in Bona Mariti, neque in acquisitiones, quæ, stante hoc contubernio, fiunt; Liberi nec suis Parentibus, nec Majoribus succedunt.

Autor laudat Canones, qui loquuntur de hac specie Concubinatus, eamque approbant. Laudat quoque eos, qui eum Clericis interdiciunt, quia Matrimonium non solemne, non satis honorabile est, respectivè ad illorum statum.

OBSERVATIONES in CAP. XXIII. de CONCILIIIS.

Argumentum hoc hic malè collocatur: sedes germana ipsius erat *Caput I.* hujus *Libri*, ubi agitur de Fide & Doctrinâ Christianâ; ad Concilia enim pertinet Decisio eorum, quæ ad utramque pertinent, & illorum Definitiones, fiunt pars rerum, quæ credi ac doceri debent. Argumentum malè cum præcedentibus connectitur, dicendo, quod, enumeratis juribus Personarum, Rerum & Actionum, æquum est agere de Conciliis, quæ ista constituunt; hanc enim ob causam, illud referre debuisset ad finem Operis; neque enim minus ordinant materiam *Libri V.* quam *Quatuor* præcedentium: hæc ratio nihilomagi convenit Visitationi, quam Conciliis immediate subjicit, & cui eam accomodat. Sed excusat eum, quod Concilia & Visitatio sint Actus Ecclesiastici, & *Librum IV.* destinavit, ad illos Actus explicandos.